

БЪЛГАРСКА АКАДЕМИЯ НА НАУКИТЕ
ИНСТИТУТ ЗА ИЗСЛЕДВАНИЯ НА КЛИМАТА, АТМОСФЕРАТА И
ВОДИТЕ

Бул. „Цариградско шосе“ 66, 1784 София

Тема:

МЕТОДОЛОГИЯ И ТЕХНОЛОГИЯ НА НАУЧНИТЕ ИЗСЛЕДВАНИЯ
METHODOLOGY AND TECHNOLOGY OF SCIENTIFIC RESEARCH

Лектор:

Професор доктор на науките Атанас Дерменджиев
Profesor Doctor of Scienie Atanas Dermendjiev

GSM 0888-331-775

E-mail: adermendjiev1960@abv.bg

Хорариум

30 учебни часа (лекции)

Анотация

Лекционният курс по “Методология и технология на научните изследвания“ има теоретичен и приложен характер. Чрез него докторантите ще получат систематизирана представа за същността на научните изследвания, за значението и приложимостта на различните форми, похвати и методи, за общите правила и принципи за реч или изказване. Акцентът е върху практически съвети за формиране на академично мислене и комуникация в научна среда, както и за усвояване на алгоритмичния процес при подготовка и представяне на авторски научни текстове – статии и/или дисертационни трудове.

Abstract

The lecture course on " Methodology and technology of scientific research" has a theoretical and applied nature. Through it, doctoral students will receive a systematized idea of the essence of scientific research, the importance and applicability of various forms, approaches and methods, the general rules and principles of speech or statement. The emphasis is on practical advice for the formation of academic thinking and communication in a scientific environment, as well as for mastering the algorithmic process in the preparation and presentation of authorial scientific texts – articles and/or dissertations.

Методи на обучение и оценяване

Обучението се осъществява чрез лекции (предимно в презентационна форма). Курсът завършва с презентация, подготвена и представена от докторанта

по предварително зададен проблем от тематиката на лекциите и оценена от преподавателя.

Teaching and assessment methods

The training is carried out through lectures (mainly in presentation form). The course concludes with a presentation prepared and presented by the doctoral student on a pre-set problem from the lecture topic and evaluated by the instructor.

Тематичен план на лекциите по учебни часове

1. **Що е научно изследване.** Класификация на научните изследвания. Логика и организация на научните изследвания. Обобщена структура на научните изследвания. 4 часа
2. **Същност на научното изследване.** Генезис на научното изследване. Критерии за убедителност на теза, твърдение и доказателство. 4 часа
3. **Форми, похвати и методи на научното изследване.** Похвати на формалната логика, опиращи се на основни логически операции и схеми за съждения и умозаклучения. Методи за емпирично изследване. Методи за теоретично изследване. 4 часа
4. **Реч и изказване.** Общи правила и принципи за реч и изказване. Препоръки за началото на реч или изказване. Практически съвети и принципи. Комуникации между говорещ (оратор) и слушатели (аудитория). Схеми за кратко устно или писмено изказване/докладване. 4 часа
5. **Презентация на резултати от научните изследвания.** Писмено изразяване и обосноваване – литературно оформление на резултати от изследвания. Академично писане. Академично есе. Подготовка на научна статия/дисертационен труд. 4 часа

ПРИМЕРНА БИБЛИОГРАФИЯ

Анохин, П. К. Избранные труды: Философские аспекты функциональной системы., М., 1978.

Бенвенист, Е. Структурата на езика и структурата на обществото. С., 1993.

Виноградский, В. Г. Социальная организация пространства. М., 1988.

Вознюк, С. Т., Гончаров, С. М., Ковалев, С. В. Основы научных исследований. Киев, Изд. „Вища школа“, 1985.

Гавраилов, Е. Основы на научните изследвания. Как да разработим магистърска теза? Варна, ВСУ “Черноризец Храбър” Университетско издателство, 2014.

Денчев, М. Тайни на научното творчество. С., Народна младеж, 1977.

Дерменджиев, А. Теоретико-методологичен алгоритъм на изследователския процес в социалната и културната география. – В: Алманах „40 години катедра

География" във Великотърновския университет“. Велико Търново, Университетско издателство "Св. св. Кирил и Методий", 2025, с. 264-276.

Еко, У. Как се пише дипломна работа. С., ИК “Александър Панов”, 1999.

Загвязинский, В. И. Методология и методика дидактического исследования. М., Педагогика, 1982.

Исаченко, А. Г. Теория и методология географической науки. М., 2004.

Калинов, К. Статистически методи в поведенческите и социалните науки. С., НБУ, 2010.

Кедров, Б. М. Предмет и взаимосвязи естественных наук. Наука, М., 1967.

Котляков, В. М. Наука. Общество. Окружающая среда, М., 1997.

Кузнецов, И. Н. Рефераты, курсовые и дипломные работы: Методика подготовки и оформления, М., 2002.

Кулов, В. Проблеми на научната методология в светлината на възгледите на Карл Поппър, С., 2005.

Лулански, П. Как да напиша и защита дисертация? (докторантска аналитика), С., 2007.

Лулански П. Скринингово поле на дисертационния труд. – В: Икономически алтернативи, 2011, №1.

Лулански П. Дефицити в докторантското изследователско поле на стопанските науки. – В: Икономика 21, 2011, №2.

Мавродиева, И., Й. Тишева. Академично писане за докторанти и постдокторанти. С., Университетско издателство „Св. Климент Охридски“, 2014.

Мавродиева, И., Й. Тишева. От реферата до магистърската теза: академично писане за студенти: плюс електронни ресурси. С., Алианс принт, 2016.

Мавродиева, И. Как да презентираме успешно. С., ИК Кота, 2007.

Мавродиева, И., Й. Тишева. Академичната комуникация. С., Сема РШ, 2010.

Мавродиева, И. Академично писане: Изграждане на успешни писмени и устни умения в процеса на академичната комуникация. С., Сема РШ, 2005.

Максимов, Г. Н. Методология и дидактика географии. Якутск, 1996.

Новакович, Й. Курс по творческо писане. Стъпка по стъпка, Сиела, С., 2012.

Овчинников, Н. Ф. Принципы теоретизации знания. Изд. ИФРАН, М., 1996.

Орлов, Н. А. Методология на научните изследвания. Русе, 2002.

Петров, М. К. Язык, знак, культура. Наука, М., 1991.

Петров, М. К. Социально-культурные основания развития современной науки. Наука, М., 1992.

Поликарпов, А. Очерци по методология на науката. С., 1980.

Рузавин, Г. И. Методология научного исследования. М.: Юнити-Дана, 1999.

Саушкин, Ю. Г. Очерци по история и методология на географската наука. С., 1979.

Сочава, В. Б. Введение в учение о геосистемах. Наука, Новосибирск, 1978.

Томас, Д. Тайни и техники на творческото мислене. С., Изд. Аратрон, 1999.

Трофимов, А. М., Солодухо, Н. М. Вопросы методологии современной географии. Казань, 1986.

Файерабенд, П. Против метода, С., Наука и изкуство, 1996.

- Харвей, Д.** Научное объяснение в географии. М., 1974.
- Цакова, В.** Произведенията на науката като обект на интелектуална собственост, С., УИ „Стопанство”, 2009.
- Цакова, В.** Съавторство при научни произведения, С., Научни трудове на УНСС, т. 3/2012, с. 61-97.
- Шальнев, В. А.** История и методология общей географии. Ставрополь, 2000.
- Швырев, В. С.** Теоретическое и эмпирическое в научном познании. Наука, М., 1978.
- Швырев, В. С.** Анализ научного познания: основные направления, формы, проблемы. М.: Наука, 1988.
- Шортланд, М., Грегъри Д.** Как да популяризираме науката? С., Академично издателство „Проф. Марин Дринов“, 1996.
- Шрейдер, Ю. А., Шаров, А. А.** Системы и модели. М., „Радио и связь“, 1982.
- Юдин, Э. Г.** Системный подход и принцип деятельности. Наука, М., 1978.
- Юдин, Э. Г.** Методология науки. Системность. Деятельность. Эдиториал УРСС, М., 1997.
- Якобсон, Р. О.** Тексты, документы, исследования. М., 1989.
- Якобсон, Р. О.** Езикът на поезията. С., ИК „З. Стоянов“, 2000.
- Biggam, John**, “Succeeding with Your Master’s Dissertation. A step-by-step handbook,” Open University Press, McGraw-Hill, New York, NY, 2008
- Chandrasekhar, R.** “How to write a thesis: a working guide”, mimeo, 2002, retrieved Sept. 2012, from: <http://ciips.ee.uwa.edu.au/pub/HowToWriteAThesis.pdf>
- Dunleavy, Patrick**, “Authoring a PhD. How to plan, draft, write and finish a doctoral thesis or dissertation”, Palgrave Macmillan, New York, NY, 2003
- Finn, John A.** “Getting a PhD. An action plan to help manage your research, your supervisor and your project”, Routledge, New York, NY, 2005
- Johnson, W. Brad, Mullen, Carol A.** “Write to the Top! How to Become a Prolific Academic,” Palgrave Macmillan, New York, NY, 2007
- Mauch, James E., Park, Namgi**, “Guide to the Successful Thesis and Dissertation. A Handbook for Students and Faculty,” 5th Ed., Marcel Dekker, New York, NY, 2003
- Popper, K.**, “The Logic of Scientific Discovery”, Routledge, London and New York, 1995.
- Przeworski, Adam, Salomon, Frank** “On the Art of Writing Proposals. Some Candid Suggestions for Applicants to Social Science Research Council Competitions, Social Science Research Council, Brooklyn, NY, 1995, www.ssrc.org
- Redman, D. A.**, “Economics and the Philosophy of Science”, Oxford, Oxford University Press, 1991.
- Walliman, Nicholas**, “Research Methods. The Basics,” Routledge, New York, NY, 2011
- Bryman, A.** (2001) Social Research Methods, Oxford University Press
- Howard, K. and Peters, J.** (1990) Managing Management Research. Management Decision (Vol.28.№5)